

Polska pieśń i piosenka patriotyczna we współczesnej szkole

*Płomień rozgryzie malowane dzieje,
Skarby mieczowi spustoszą złodzieje,
Pieśń ujdzie cało...*

Adam Mickiewicz „Konrad Walenrod”, Pieśń wajdeloty

Edukacja muzyczna w szkole. W szkole XXI wieku. Jak wygląda? Jak ma wyglądać? Czy ktoś to naprawdę wie?

Jest podstawa programowa. Do tego nowa. Jej zapisy mówią o aktywnościach muzycznych ucznia. Śpiew, gra na instrumentach, ruch przy muzyce, twórczość muzyczna, słuchanie muzyki.

No właśnie śpiew. W podstawie programowej mamy określone miejsce dla tej działalności.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna.

W zakresie śpiewu.

Uczeń:

1) śpiewa ze słuchu lub/i z wykorzystaniem nut (w zespole, solo, a cappella, z akompaniamentem) minimum 10 różnorodnych utworów wokalnych w roku szkolnym:

a) piosenki z repertuaru dziecięcego, młodzieżowego, popularnego i ludowego,

b) wybrane pieśni (w tym artystyczne i patriotyczne),

c) kanony;

2) poprawnie śpiewa z pamięci, zachowując należyłą postawę, hymn państwowy „Mazurek Dąbrowskiego”.

Tyle cytat z podstawy¹.

A jak to wygląda dziś? Szczególnie w roku, który ma tak wiele działań związanych z **Niepodległą**.

Wydaje się, że najważniejsza jest codzienna działalność nauczyciela w szkole. Do tego nauczyciela muzyki! Stworzenie atmosfery do wspólnego

muzykowania, wspólnego śpiewania to jedno z podstawowych zadań nauczyciela.

Kiedyś tradycja śpiewania była powszechna. W drugiej połowie XX wieku, szczególnie w latach tak zwanej „transformacji ustrojowej”, nastąpił gwałtowny spadek zainteresowania kulturą. Wiadomo były „ważniejsze” sprawy. W dobie „amerykanizacji” i „europeizacji” naszego życia kultura śpiewania musi „walczyć” z hip-hopem, SMS-ami czy MMS-ami. Młodzież w większości częściowo poznaje tradycje muzykowania i śpiewania. Nie jest do końca zainteresowana.

Pojawiły się różne programy. Miedzy innymi „ŚPIEWAJĄCA POLSKA”² Narodowego Centrum Kultury. To Ogólnopolski Program Rozwoju Chórów Szkolnych Śpiewająca Polska skierowany do dzieci i młodzieży, by przez śpiew mogły radować się życiem, doświadczać bogactwa muzyki, czerpać satysfakcję ze wspólnego śpiewania i otwierać się na świat kultury.

Obecnie jedną z gałęzi projektu **Akademia Chóralna** jest kontynuacja działań **Ogólnopolskiego Programu Rozwoju Chórów Szkolnych „Śpiewająca Polska”** rozpoczętego w 2006 roku.³ Wspólny zorganizowany śpiew się odradza. Ważne jest, aby dzieci i młodzież śpiewały. Śpiewały przy różnych okazjach i różnych okolicznościach. 100-lecie odzyskania niepodległości to jedyna niepowtarzalna okazja do tego, żeby śpiewać. Śpiewać wszystko co polskie, co dobre. „Dobre, bo polskie”. Począwszy od pieśni historycznych, patriotycznych, a skończywszy na piosence współczesnej.

To w literaturze polskiej spotykamy w wielu dziełach informacje o roli pieśni dla narodu polskiego. Chociażby:

1 ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ¹⁾ z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. Podstawa programowa kształcenia ogólnego z komentarzem. Szkoła podstawowa, muzyka.

2 z dniem 31 grudnia 2014 r. Narodowe Centrum Kultury zakończyło realizację Ogólnopolskiego Programu Rozwoju Chórów Szkolnych Śpiewająca Polska.

3 <http://www.nfm.wroclaw.pl/spiewajaca-polska>

*Uważałem na więźnia postawę i ruchy: —
On postrzegł, że lud płacze patrząc na tańcuchy,
Wstrząsł nogą tańcuch, na znak, że mu niezbyt ciężył.*

—
*A wtem zacięto konia, — kibitka runęła —
On zdjął z głowy kapelusz, wstał i głos natężył,
I trzykroć krzyknął: «Jeszcze Polska nie zginęła». —,*
Adam Mickiewicz „Dziady” część III

Pieśni patriotyczne stanowią istotną część dziedzictwa kulturalnego każdego narodu. Podobnie jest w naszym kraju. Polska jest krajem z pewnością szczególnym. Posiadała swoją państwowość nieprzerwanie od X do XVIII wieku. Jednak wiek XIX, kiedy to narody zaczęły się w sposób nowoczesny określać, był dla nas czasem rozbicia na trzy zabory i dodatkowo emigrację, co w dużej mierze zaważyło na polskiej twórczości patriotycznej. Należy wspomnieć o „Bogurodicy” - pieśni, która mimo że w żaden sposób nie odnosi się do Polski, była pierwszą pieśnią ojczyźnianą. Znacznie mniej dzisiaj znaną pieśnią hymniczną, jednakże posiadającą tekst nieporównywalnie bardziej związany z historią naszego kraju jest „Gaude Mater Polonia”. Czasy nowożytne zaznaczone zostały przez „Święta Miłości” („Hymn do miłości Ojczyzny”). Pieśni wymienione dotychczas były niewątpliwie ważne dla naszego państwa, jednak wszystkie je łączy fakt, iż trudno je uznać za masowo znane przez współczesne im społeczeństwa. Przemiany przyniósł wiek XIX. To ten wiek jest uważany za czas początkowy dla tworzenia się świadomości narodowej. Przyczynił się na pewno do tego Stanisław Moniuszko. Twórca opery narodowej, ale także „Śpiewników domowych”. „Śpiewnik domowy” obejmuje ponad dwieście pieśni, z których część wydana została za życia kompozytora (sześć zeszytów). Pozostałe sześć opracowali potomni, opublikowano je po śmierci Moniuszki. Pieśni służyć miały prywatnym celom, choć w określeniu „domowy” bardziej niż o przeznaczenie chodziło Moniuszce o znaczenie „narodowy”. Epitet ten służyć miał obejściu przepisów carskiej cenzury. (...) Moniuszkowskie pieśni w języku narodowym zagościły w polskich domach. Pomysł na „Śpiewniki domowe” wywodzi się z muzyki salonowej, z praktyki domowego muzykowania wyższych sfer. Zbiór ten jest pierwszym na taką skalę powstałym w historii polskiej muzyki artystycznej. „Śpiewniki” Moniuszki, prezentując niezwykłą różnorodność form i gatunków, otworzyły

drogę do twórczości pieśniarskiej późniejszych kompozytorów z Mieczysławem Karłowiczem i Karolem Szymanowskim na czele.⁴

W powyższym cytacie z „Dziadów” cz. III występuje „Jeszcze Polska nie zginęła” - początek „Mazurka Dąbrowskiego”. 26 lutego 1927 roku „Mazurek Dąbrowskiego” stał się oficjalnie hymnem państwowym naszego kraju. Było to 91 lat temu. Hymn narodowy to pieśń – narodowa identyfikacja. Najważniejsza jednak jest rola hymnu spajająca naród, dająca poczucie jedności, pobudzająca patriotyczne uczucia. W czasie wojny, w sytuacjach zagrożenia istnienia narodu hymn jest sygnałem do powszechnej mobilizacji. Pobudza wolę walki, przeciwstawienia się okupantowi czy najeźdźcy – nawet, gdy siły są nierówne.

W okresach pokoju hymn najbardziej wzrusza, gdy łączy się z silnymi emocjami i poczuciem narodowej dumy – podczas międzynarodowych zawodów, gdy grany jest jako znak zwycięstwa, odniesionego przez przedstawiciela kraju.

A rola pieśni śpiewanych w czasie I wojny światowej czy też po odzyskaniu niepodległości. Można wymienić chociażby: „My, pierwsza brygada”, „Przybyli ułani pod okienko”, „Wojenko, wojenko”, „Rozkwitały pęki białych róż”, „Piechota”. Potem nadeszły okrutne czasy II wojny światowej. Był czas Powstania Warszawskiego. I wszędzie były piosenki: „Czerwone maki”, „Deszcz jesienny, deszcz”, „Serce w plecaku”, „Marsz Mokotowa”, „Pałacyk Michła”, „Rozszumiały się wierzby płaczące”, „Warszawskie dzieci”, „Dziś do ciebie przyjść nie mogę”.

Piosenka towarzyszyła Polakom w czasach odbudowy Polski. Nie tylko odbudowy zniszczonego kraju, ale też moralnej. Polacy śpiewali: „Kronika Polski” (M. Grechuta), „Biały krzyż”, „Piosenka o mojej Warszawie” czy „Żeby Polska była Polską”.

Rola pieśni patriotycznej może być dla każdego Polaka również świetną lekcją historii. Słuchając niektórych utworów, możemy się dowiedzieć, jak to było podczas rozbiorów Polski bądź I i II wojny światowej. Każdy Polak powinien znać co najmniej kilka pieśni patriotycznych.

To nauczyciel muzyki jako pierwszy powinien zaszczerpić w dziecku chęć do śpiewania. Szczególnie śpiewania polskiej pieśni i piosenki patriotycznej.

⁴ <http://www.muzykotekaszkolna.pl/kanon/stanislaw-moniuszko-przasniczka/>